משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר מועד

תוספות רבי עקיבא איגר
על משנה סוכה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה סוכה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ח 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ז 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ה 8
משנה ח 8
משנה יא 9
משנה יג 9
פרק ה 9
משנה ג 9
משנה ה 10

פרק א

משנה א

[אות א] **במשנה סוכה שהיא גבוה**. היינו חללה דלא מפסל אא"כ חללה גבוהה מכ' אמה ומש"ה קתני למעלה מכ' אמה ולא קתני שהיא גבוהה מכ' אמה אלא ע"כ דהכי קאמר סוכה שהיא הסכך שהוא למעלה מעשרים אמה מחללה ר"ן:

[אות ב] **למעלה מעשרים אמה**. ואם מיעט חללה אח"כ ע"י שהציע תחתיו כרים וכסתות אף בבטלו לא מהני דבטלה דעתו אצל כ"א. אבל בתבן ועפר ובטלו בפירוש מהני וכההיא (דספט"ז מ"ז) דאהלות ולא בעיא שיבטלם לעולם דבביטול לשבעת ימי החג מהני. הרא"ש והר"ן:

[אות ג] **בהרע"ב ד"ה ושאין לה. ונמצא רוב דופן עשוי**. אע"ג דבטפח כל דהו ג"כ הוי רוב דופן דהוא טפי מג"ט ומחצה אפ"ה בפחות מד' לא חשיב מקום בשום דוכתא. הר"ן:

[אות ד] **במשנה ואיזו היא סוכה ישנה**. כ' תוס' דאפילו לב"ה נ"מ שא"צ לחדש בה דבר כדאיתא בירושלמי דבסוכה ישנה לב"ה צריך לחדש בה דבר. ואפילו לא נ"מ אלא לב"ש יש לו לתנא לפרש במה נחלקו ול"ש לאקשויי טעמא דב"ש אתא לאשמעינן אלא היכי דפליגי תנאי אליבא דב"ש וכו' ועי' בתי"ט (רפ"ג דפאה) והר"ן כתב דכדי שלא תאמר דב"ה מכשרי דוקא בעשאה תוך ל' יום סמוך לחג להכי קמ"ל דבכה"ג אפילו לב"ש כשרה ומינה דלב"ה בכל גווני כשרה:

משנה ב

[אות ה] **במשנה סוכה ע"ג סוכה**. ודוקא אם כל אחד בפ"ע צלתה מרובה מחמתה. אבל אם העליונה חמתה מרובה מצלתה. העליונה פסולה. והתחתונה כשרה. ואם העליונה צלתה מרובה מחמתה והתחתונה חמתה מרובה מצלתה שתיהן כשירות. וההפרש שבין סוכה לסוכה אפלגו אמוראי בגמרא ופסק הרי"ף כמ"ד עשרה:

[אות ו] **תי"ט ד"ה כאילו. וחבטן ועירבן עם הסכך**. אבל בלא"ה לא מתכשר. ודעת תוספות דוקא כשאין הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן אבל אם א"צ לאילן גם בלא חבטן כשר והא דלא מוקי מתני' בהכי. דמלתא דפשיטא הוא ולא הוצרך למתני כאילו עשאה בתוך הבית למידק מיניה דאם אילן חמתו מרובה מצלתה כשרה. ודעת הר"ן אף אם בלא אילן צלתה מרובה מחמתה מ"מ אם כשינטל מה שתחת האילן לא ישאר אח"כ הכשר סוכה פסול בלא חבטן דמה שתחת האילן ומכוון לנגדו מפסל עיי"ש והביאן התי"ט בקצרה (בסמוך משנה ד'):

משנה ג

[אות ז] **תי"ט ד"ה מפני. כך כתוב בתוספות**. אבל להגן על האדם מפני החמה הוי בכלל לנאותה וכשר אף דהסדין מסתמא צלתה מרובה מחמתה ומ"מ בעינן שלא יהא בין הסדין להסכך יו"ד טפחים דאז פסול מדין סוכה שתחת סוכה. ועיין במהרש"א דבעיא ג"כ דקדם צל סכך לצל סדין עיי"ש:

משנה ד

[אות ח] **במשנה ואת הדלעת**. עי' (פ"ח דאהלות מ"ה) ומ"ש שם על הגליון:

משנה ה

[אות ט] **בהרע"ב ד"ה אין מסככין. אלא פעמים**. ואפילו דיעבד פסול מדרבנן כ"כ תוס' ממשמעות סוגיין:

[אות י] **שם ד"ה כשרים לדפנות. דסכה סכך וכו'**. ובמאור הביא ירושלמי וסכות על הארון את הפרוכת מכאן שעושין דפנות מדבר המקבל טומאה:

משנה ח

[אות יא] **בתי"ט ד"ה בארוכות. מוקי לה בגמרא בארוכה**. הוא תמוה דלמה דפסקינן דסככה בבלאי כלים פסול כיון דבאים מדבר שהיה מקבלים טומאה. א"כ א"צ לאוקמי בארוכה וב' כרעיים. ובסוגיא אמרי' כן בדרך דחייה דליכא לאוכוחי ממתני' דסככה בבלאי כלים פסול די"ל דמיירי בארוכה וב' כרעיים. אבל לפי האמת א"צ לזה. וכ"כ הר"ן במתני' או בארוכות המטה אע"פ שאין המטה שלימה פסולים לסיכוך דהא אמרי' בגמ' דסככה בבלאי כלים כיון דמכלים שלמים אתו פסולים עכ"ל. וכן פסקי' בש"ע:

פרק ב

משנה א

[אות יב] **תי"ט סוף ד"ה אמר ר"י. דלא עדיף ממטה**. לענ"ד הא חזינן דקינוף עדיף ממטה דהרי מבואר בסוגיין בפ"ק דקינוף אע"ג דלא גבוה עשרה פסולה ואילו גבי מטה להדיא תרגמא שמואל דוקא בגבוה יו"ד אע"כ דקינוף גרע ממטה משום דלתוכו עשוי משא"כ במטה דלגבה עשוי בעינן דוקא שגבוה עשרה כמ"ש הר"ן בריש פרקין. וא"כ י"ל ה"נ לר"י דמטה כיון דלגבה עשוי לא מקרי קבע לגבי הישן תחתיה מה שאין כן בקינוף:

משנה ב

[אות יג] **בהרע"ב ד"ה מדובללת. אלא קנה עולה כו'**. היינו שאין בין העולה ליורד ג"ט או שהעליונה רחב טפח והאויר התחתון ג"כ טפח דאמרי' חבוט רמי. כך מבואר בסוגיין ובש"ע:

משנה ז

[אות יד] **בתוי"ט סוף ד"ה ב"ש פוסלין. הלכה כב"ש בתרוייהו**. ודעת תוספות דתרי טעמי נינהו. דבאינה מחזקת פסולה מדינא דהוי דירה סרוחה. ובסוכה גדולה ושולחנו בתוך הבית משום גזירה ואנן קי"ל כב"ש לענין אינה מחזקת. אבל לא לענין הגזירה דשמא ימשוך עיי"ש. ונ"ל דבסוכה קטנה סמוך לסוכה גדולה וראשו ורובו בסוכה קטנה שאינו ז' על ז' ושולחנו בסוכה גדולה בזה הרי"ף לקולא ותוס' לחומרא. דלהרי"ף יצא דל"ש למגזר שמא ימשוך דהא גם שלחנו בתוך סוכה כשירה. ולתוס' פסולה. דמ"מ הקטנה דירה סרוחה היא:

פרק ג

משנה א

[אות טו] **לולב הגזול**. ואף שאול פסול דבעי' לכם. והא דקתני גזול משום דהוי מילתא דפסיקא דפסול ג"כ בי"ט ב' משום מצוה הבאה בעבירה. ודעת תוס' דבגבולים ביום א' ובמקדש כל ז' שוו להדדי וכל הפסולים שבגבולים ביום א' פסולים ג"כ במקדש כל ז' אלא דבגבולים בשאר הימים דהוי רק לזכר למקדש במלתא דתליא בעיקר הלקיחה דהיינו ד' מינים. וכן ביבש משום הידור מצוה פסלוהו חז"ל, אבל חסר ושאול לא פסלוהו. וגזול פסולה משום מה"ב. והרמב"ן ס"ל דשאול כשר במקדש באינך יומי אבל אינך פסולים דהמה בגוף האתרוג פסול במקדש כל ז' מדאורייתא. אבל בגבולין יבש וכל הפסולים כשר באינך יומי זולת גזול משום מה"ב. וכן הפסולי' משום דבציר להו שיעורא או כתותי מיכתת שיעורי' או דהוא מין אחר עיי"ש:

[אות טז] **בתי"ט ד"ה הגזול. ומדברי הר"ב למדתי שנויא אחרינא**. ולענ"ד עדיין צריכים אנו לתירוץ התוס' דהא ביו"ט ב' כשר אשירה דעו"ג אף קודם ביטול לדעת רוב הפוסקים דכיון דאפשר בביטול ל"א כתותי מכתת שיעוריה ובזה יקשה דמ"מ לפסול משום מה"ב אלא ע"כ כתירוצם דתוספות ומה"ט קשה לי באמת על תוס' דנקטו קושייתם דלמ"ל טעם דכתותי תיפוק ליה משום מה"ב דזה ליכא קושי' כ"כ די"ל דצריך לטעם דכתותי לשמואל דלא ס"ל מה"ב עכ"פ ביו"ט ב' והו"ל למנקט קושייתם בחזקה יותר לדינא דאמאי אשירה

דעו"ג קודם ביטול כשר לרוב הפוסקים בי"ט ב' הא הוי מה"ב. וזה יש ליישב בקל. אבל תמוה לי יותר למה דהיה ס"ל בקושייתם דאשירה מקרי מה"ב היה להם לאלם קושייתם דלמ"ל קרא לאסור נעבד לגבוה תיפוק ליה משום מה"ב וצ"ע. גם לפי מ"ש תוס' דהא דאמרי' באשירה דמשה דכתותי מכתת שיעוריה הך טעמא לא אצטריך רק ליו"ט ב' דבי"ט א' בלא"ה פסול דלא מקרי לכם כיון דאין בו דין ממון והעתיק דבריהם התוי"ט בדיבור הסמוך. והיינו ע"כ ליו"ט ב' בגבולין לשיטתייהו דתוס' דס"ל דפסולה דבעי' לכם שייך ג"כ מה"ת בי"ט ב' במקדש וכיון דטעמא דכתותי ממילא מיירי רק בי"ט ב' בגבולין דהוא דרבנן בזה יקשה תיפוק ליה משום מה"ב. דל"ש לתרץ דנקט יותר פסולי דאורייתא דכתותי שיעוריה דהא בלא"ה מיירי רק בדרבנן:

[אות יז] **בא"ד קרא דדברי קבלה הוא כו'**. עדיין יקשה לרבא דיליף בב"ק דיאוש ל"ק מדכתיב קרבנו ולא הגזול דמיירי אחר יאוש והרי מ"מ הוי יאוש ושינוי השם וע"כ הטעם משום מה"ב כמ"ש תוספ' שם. וא"כ הוי דאורייתא ויקשה דלמ"ל קרא דלכם. ובתוספות (סוכה דף ט') כתב לתרץ דמה"ב הוא דרבנן וקרא דקרבנו היינו דלהקרבה שבשעת הקדישו יהיה שלו דבזה ל"צ לדברי התי"ט דקרא דדברי קבלה הוא דהא באמת בקרבן מדאורייתא פסול. אלא דבשאר מצות הוא דרבנן:

[אות יח] **בהרע"ב ד"ה של אשירה. אילן הנעבד**. מדסתם לה הרע"ב ולא מפרש דאשירה היא של ישראל נראה דס"ל כדעת ר"ת שכתבו תוספות בשמו דאף ע"ז של עו"ג כ"ז שלא נתבטל אמרי' ביה כתותי מכתת שיעוריה אלא שמ"ש תוס' דמ"מ מתני' ע"כ מיירי באשירה דמשה. דבשל עו"ג כבר נתבטל בקציצת הלולב. בזה י"ל דלא ס"ל להרע"ב כן דהא אפשר שהישראל קצצו וביטול ע"י ישראל לא מהני כדאמרינן במסכת ע"ז דגזרי' דלמא מגבה לה והדר מבטל לה. והא דמוקי הש"ס באשירה דמשה ולא מוקי בעו"ג וקודם ביטול י"ל משום דבאמת מתני' בהכי מיירי כדאמרינן עלה בש"ס דיקא נמי דקתני דומיא דעיר הנדחת (דלא מהני לה ביטול) וכמ"ש תוס' שם מקודם עיי"ש:

[אות יט] **בהרע"ב ד"ה כל לולב. וטפח יותר**. הא דלא קתני סתם דלולב בעי ד' טפחים. היינו דאם ההדס וערבה גבוהים הרבה צריך שיהא שדרו של לולב למעלה מהן טפח כדי לנענע. הר"ן:

משנה ב

[אות כ] **בהרע"ב ד"ה ואין ממעטין. דהו"ל מתקן**. ואם עבר ולקטן כשר. דדיחוי מעיקרא (בה"ג דבידו למעט באיסור) לא הוי דיחוי. ואם אשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה מספקינן בגמרא אם בעבר ומיעטן כשר. דאף דבמלתא דבידו אף נראה ונדחה כשר מ"מ לא דמי

לגמרי אע"ג דבידו ללקטן. תוס'. ובזבחים (דף ל"ד) ביארו דבריהם דמ"מ כיון דאסור ללקוט משום איסור יו"ט לא הוי כ"כ בידו. תמוה לי מסוגיין דדייקינן אריש ואם מיעטן כשר דמעטינהו אימת וכו' ואי לבתר דלאגדיה תפשוט דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי והא ברישא דמיירי בעי"ט דהוי בידו לגמרי פשיטא דלא הוי דיחוי ואפילו בנראה ונדחה וצע"ג:

משנה ה

[אות כא] **בתוי"ט ד"ה של תרומה. והכא איכא בינייהו כדאיתא בגמרא.** ונ"מ נמי בהיפוך היכא דהאתרוג כבר הוכשר למ"ד שמכשיר ליכא ולמ"ד שמפסיד איכא. תוספות:

[אות כב] **בתי"ט ד"ה בירושלים. אלא לרבותא דלכתחלה לא.** והריטב"א בחידושיו כ' דהוא רבותא דאפי' נכנס ואינו רשאי לפדותו מ"מ מיקרי לכם וכ"ש קודם שנכנס לירושלים שיכול לפדותו שנוטלו ויוצא בו לכתחילה עכ"ל:

[אות כג] **בא"ד הו"ל לפרש הה"נ חוץ לירושלים כהר"ן.** לענ"ד י"ל דס"ל כל"א שהביא רש"י בסנהד' דהטעם דפטורה מחלה משום דלית ביה היתר אכילה ולא מקרי עריסותיכם. וכן דעת תוספות (קדושין דף מ"ג ע"ב) ד"ה איהו וכו' שהוכיחו שם דאף בגבולין הוי ממון הדיוט ומה דכ' התי"ט וממאי דמותיב התם בגמרא מוכח הכי. נראה דבא לסתור פירוש זה ממה דמותיב התם מעיר הנדחת. אך כבר כתבו תוספות (בכורות דף ט') ע"ב ד"ה ותנן רי"א וכו' וז"ל והא דאמר בס"פ חלק בגבולין ד"ה פטורין. לאו משום דחשיב ממון גבוה לכ"ע בגבולין אלא משום דלא קרינן ביה עריסותיכם כיון דאסור באכילה וכן עיר הנדחת לא שללה הוא עכ"ל. וא"כ דברי הרע"ב עולים כהוגן:

[אות כד] **בהרע"ב ד"ה ובית הלל מכשירין. דהא כו'.** משמע דבטבל גמור לכו"ע פסול ומפירש"י משמע דטבל פסול. דלית ביה היתר אכילה. ודעת תוס' דפסול משום דיש לכהן חלק בו והוי כשותפים. ודעת הרמב"ן דטבל כשר. ומתני' דקתני של דמאי קאי על תרומה טמאה היינו ת"ט של דמאי וכשר לב"ה דחזיא לעניים דגם ת"ט של דמאי שרי לעניים כמ"ש להדיא הריטב"א בחידושיו:

[אות כה] **בא"ד כדתנן מאכילין את העניים דמאי.** וב"ש לטעמייהו דס"ל דאין מאכילין עניים דמאי כמ"ש הרע"ב (רפ"ג דדמאי):

משנה ח

[אות כו] **בתי"ט ד"ה ר"מ. א"צ אגד לית ביה משום בל תוסיף.** עיין בתוס' בסוגיין (דף ל"א ע"ב) שהעלו דאף לרבנן הוי בב"ת וההיא דסנהדרין דאמרינן האי לחודיה קאי היינו

לענין שאינו מגרע המצוה מכח ההוספה והא דאגדיה הלולב שלא במינו היינו משום דאין זה כדרך גדילתו ומינים שבלולב בעינן כדרך גדילתן. אבל לר"י דצריך אגד יש לחשוב כמוסיף באגודתו דכל אגודה אינו כדרך גדילתו. ועיין בהר"ן והרא"ש דס"ל דאף דרך גדילתו אם מוסיף לנוי בעלמא לא הוי כמוסיף. והטעם כתב הרא"ש וז"ל ואע"ג דבזמנו לא בעי כוונה לבל תוסיף היינו בסתם. אבל אם כיון לנוי אפילו כדרך גדילתו לא הוי בב"ת (ונ"ל דהסברא כמ"ש הר"ן (בפ"ג דר"ה) דאף למ"ד דמצות א"צ כוונה מ"מ כל שמכוין שלא לצאת אינו יוצא.) (וכן מבואר בתוספות (בפרקין דף ל"ט) ד"ה עובר לעשייתן ע"ש) וכיון דלענין לצאת לא יצא מש"ה ליכא בל תוסיף כמו דמדמה הש"ס (ספ"ג דר"ה) להדיא. והר"ן כתב הטעם וז"ל כיון דלרבנן דל"צ אגד ליכא למיחש משום ב"ת מדרבנן כל לנאותו לא גזרו עכ"ל. נ"ל שהר"ן מפרש ההיא דסנהדרין דהאי לחודיה קאי כפשטא דליכא ב"ת כלל מדאורייתא וההיא דשמעתין דמשמע דהוי בב"ת היינו מדרבנן ולק"מ קושית תוספות:

משנה יא

[אות כז] **בהרע"ב ד"ה בשביעית. לפי שלולב עץ בעלמא הוא.** לכאורה דברי הרע"ב תמוהים להמעיין בסוגיין דנראה דלולב יש בו קדושת שביעית כיון דהנאתו וביערו שוים ואינו דומה לשאר עצים דעומדים להסקה. אלא דהכי מיירי דהחנטה היה בששית ומש"ה אין בלולב משום שביעית דאזלינן באילן בתר חנטה. אבל באתרוג אזלינן בתר לקיטה (ומתניתי' דהכא פליגי על מתני' (דפ"ב מ"ו) דבכורים) אח"כ מצאתי בעזה"י שעמד בזה בס' כפות תמרים עיי"ש.

משנה יג

[אות כח] **בתי"ט ד"ה מוליכין. מסקינן דהכא בגבולין מיירי כו' בזמן שבהמ"ק קיים.** ולפ"ז ק"ק סיפא דמתני'. ושאר ימות החג אדם יוצא ידי חובתו בלולבו של חבירו. דבזמן שבהמ"ק קיים היכי משכחת לה הא בגבולין אין נוטלין רק יום א'. ובמקדש בעי לכם כל ז' לשיטת תוס' שכתבתי בגליון ריש פרקין. ועיין:

פרק ה

משנה ג

[אות כט] **במשנה ובהן היו מדליקין.** אף דבגדי כהונה שבלו מועלים בהם. הואיל ולכבוד קרבן היו עושין צורך קרבן חשיב ליה. תוספות (פ"ב דשבת דף כ"א ע"א):

משנה ה

[אות ל] **במשנה ערב שבת שבתוך החג.** והא דלא חשיב עוד ערב פסח דהיה כ"ז תקיעות בקריאת הלל דהא ליכא למימר תנא ושייר דמאי שייר דהאי שייר דר"ה שחל להיות בשבת ליכא שיורא למה דקי"ל דאין תוקעים לכל מוסף ומוסף כמ"ש התי"ט. צ"ל דמתני' כר"י דס"ל דכת שלישית לא הגיע לאהבתי ובצרי להו ששה תקיעות. ואף דמשכחת לה בע"פ שחל בע"ש דאיכא עוד ו' תקיעות משום ע"ש. צ"ל כיון דלאו מלתא דפסיקא בכל שנה לא חשיב:

[אות לא] **בתי"ט ד"ה ערב שבת. ובשבת שבתוך החג שהיו תשע למוספים.** לפי מסקנת הסוגיא דאין תוקעים לכל מוסף ומוסף וכמ"ש התי"ט במשנתינו בדיבור הראשון בלא"ה ליכא למפרך כן דהא לא היה תשעה למוספים דבשבת בפ"ע: